

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Türkiye’de yükseköğretim mezunları arasında son yıllarda artış gösteren beyin göçü eğilimi; akademik fırsat eşitsizliği, işsizlik, ücret yetersizliği ve araştırma ortamlarının yoksunluğu gibi nedenlerle birlikte derin bir toplumsal ve yapısal sorun haline gelmiştir.

Özellikle kamu kaynaklarıyla finanse edilen yükseköğretim kurumlarından mezun olan gençlerin gelişmiş ülkelere yönelerek kalıcı olarak yurt dışına yerleşmesi yalnızca bireysel değil, aynı zamanda kurumsal ve kamusal düzeyde bir kayıp üretmektedir.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından açıklanan 2024 verilerine göre, yükseköğretim mezunlarının yurt dışına yerleşme oranı %2 seviyesine çıkmıştır. Bu oran erkek mezunlarda %2,4 iken, kadın mezunlarda %1,6 olarak gerçekleşmiştir. Devlet üniversitesi mezunlarında beyin göçü oranı %1,7 iken, vakıf üniversitelerinde bu oran %4,3’tür.

Özellikle araştırma potansiyeli yüksek bölümlerde oran çok daha yüksektir. Moleküler biyoloji ve genetik bölümlerinde mezun olanların %15’i yurt dışına yerleşmişken; işletme mühendisliğinde bu oran %10,8, bilgisayar ve iletişim teknolojilerinde %6,8, mühendislik, imalat ve inşaat alanlarında %4,4, doğa bilimleri ve matematik bölümlerinde ise %2,6 olmuştur.

En çok tercih edilen ülkeler sırasıyla ABD (%19,6), Almanya (%19,4) ve Birleşik Krallık’tır (%11,3). Bu ülkeler burs imkânları, akademik özgürlük, yaşam kalitesi, kariyer olanakları ve bilimsel alandaki destek mekanizmaları ile Türkiye’deki genç ve nitelikli mezunlar için cazip bir merkez haline gelmiştir.

Bu tablo, Türkiye’nin yükseköğretime yaptığı yatırımın stratejik planlamadan yoksun biçimde uluslararası sistemlere kaydığını, nitelikli insan kaynağının yurt dışında üretken hale geldiğini ve kamusal kaynakların geri dönüşünün sağlanamadığını göstermektedir.

Ayrıca bu göç süreci, toplumsal eşitsizlikleri de derinleştirmektedir. Yurt dışına yerleşen mezunlar genellikle dil bilen, yurt dışı bağlantısı olan veya ekonomik gücü olan bireyler olurken; bu imkânlara sahip olmayan gençler, yurt içinde düşük ücretli ve güvencesiz istihdama yönelmektedir.

Üstelik bu süreç yalnızca akademik alanla sınırlı değildir. Tıp, mühendislik, yazılım, veri bilimi, yapay zekâ ve finans gibi stratejik sektörlerde eğitim almış mezunların yurtdışına gitmesi, Türkiye’nin dijital dönüşüm ve kalkınma hedeflerini de doğrudan zayıflatmaktadır.

Bütün bu gelişmeler, beyin göçü sorununun yalnızca bireysel düzeyde değil; ekonomik, yapısal, toplumsal ve stratejik yönleriyle ele alınması gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu nedenle; yükseköğretim mezunlarının beyin göçü eğilimlerinin çok yönlü biçimde araştırılması, nedenlerinin tespit edilmesi, etki alanlarının analiz edilmesi ve kamu yararı doğrultusunda çözüm politikalarının geliştirilmesi amacıyla Anayasa'nın 98'inci ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 104'üncü ve 105'inci maddeleri gereğince Meclis Araştırması açılmasını arz ederiz.

Mehmet Emin EKMEN

Mersin Milletvekili

Grup Başkanvekili

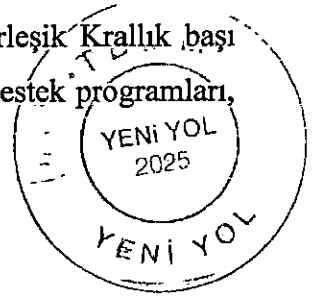
GEREKÇE

Türkiye'nin yükseköğretim sistemine yaptığı yatırımların nitelikli iş gücü, bilimsel kapasite ve kalkınma hedeflerine katkı sunabilmesi için mezunların yurt içinde üretken hale gelmeleri gerekmektedir. Ancak son yıllarda artan beyin göçü, bu sürecin tersine döndüğünü ve kamu kaynaklarıyla yetiştirilen insan kaynağının dışa aktığını göstermektedir.

TÜİK tarafından yayımlanan 2024 verilerine göre, yükseköğretim mezunlarının yurtdışına yerleşme oranı %2'ye yükselmiştir. Cinsiyete göre bu oran erkeklerde %2,4, kadınlarda %1,6'dır. Üniversite türüne göre ise vakıf üniversitesi mezunlarında bu oran %4,3'e kadar çıkmaktadır.

En yüksek beyin göçü oranı, araştırma potansiyeli yüksek olan moleküler biyoloji ve genetik bölümünde (%15) gözlemlenmiştir. Bu oran, işletme mühendisliğinde %10,8, bilişim ve iletişim teknolojilerinde %6,8, mühendislik ve üretim sektörlerinde %4,4, doğa bilimleri ve istatistik alanlarında ise %2,6 olarak kaydedilmiştir.

Göç edenlerin tercih ettiği ülkeler arasında ABD, Almanya ve Birleşik Krallık başı çekmektedir. Bu ülkelerin sunduğu burslar, akademik olanaklar, bilimsel destek programları,

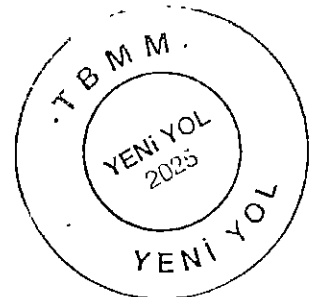
yaşam standartları ve kariyer fırsatları, Türkiye'deki yükseköğretim mezunlarını sistematik olarak dışa yönlendirmektedir.

Beyin göçü süreci, sadece bireysel bir tercih olarak değil, aynı zamanda Türkiye'deki yapısal sorunların dışı vurumu olarak da değerlendirilmelidir. Akademik özerklik eksikliği, araştırma altyapısının zayıflığı, liyakate dayalı istihdam sistemlerinin yetersizliği, düşük ücretler ve yaşam standartlarındaki gerileme; genç ve nitelikli bireylerin Türkiye'de kalma motivasyonunu azaltmaktadır.

Bu süreç, özellikle Mersin, Batman, Diyarbakır gibi illerde üniversiteyi bitiren ancak kendi kentinde kariyer fırsatı bulamayan gençlerin hem yurt dışına hem de büyükşehirlere göç etmesine neden olmakta, bu da yerel beyin kaybı ve bölgesel kalkınma krizine yol açmaktadır.

Ayrıca bu durum, kamu kaynaklarının etkin kullanımını da sorgulanabilir hale getirmektedir. On binlerce lira kamu yatırımıyla mezun edilen bireylerin bilgi ve emeği başka ülkelere aktarılırken Türkiye'nin bilimsel üretim kapasitesi zayıflamakta, genç işsizliği artmakta ve sosyal eşitsizlik derinleşmektedir.

Bu nedenlerle, yükseköğretim mezunlarının beyin göçü eğilimlerinin nedenlerinin, etkilerinin ve çözüm yollarının çok boyutlu biçimde araştırılması; Türkiye'nin bilimsel ve sosyal kalkınma hedefleri doğrultusunda önleyici politikaların geliştirilmesi amacıyla Anayasa'nın 98'inci maddesi ile Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 104'üncü ve 105'inci maddeleri gereğince bir Meclis Araştırması açılması zaruri hâle gelmiştir.

MİLLETVEKİLİ ADI SOYADI	SEÇİM BÖLGESİ	İMZA
SADULLAH KISACIK	ADANA	
İDRİS ŞAHİN	ANKARA	
MESUT DOĞAN	ANKARA	
SADULLAH ERGİN	ANKARA	
ŞERAFETTİN KILIÇ	ANTALYA	
CEMALETTİN KANİ TORUN	BURSA	
MEHMET ATMACA	BURSA	
SEMA SİLKİN ÜN	DENİZLİ	
ERTUĞRUL KAYA	GAZİANTEP	
NECMETTİN ÇALIŞKAN	HATAY	
BÜLENT KAYA	İSTANBUL	
ELİF ESEN	İSTANBUL	
HASAN KARAL	İSTANBUL	
MEDENİ YILMAZ	İSTANBUL	
MUSTAFA KAYA	İSTANBUL	
BİROL AYDIN	İSTANBUL	
MUSTAFA BİLİCİ	İZMİR	
İRFAN KARATUTLU	KAHRAMANMARAŞ	
MEHMET EMİN EKMEK	MERSİN	
SELÇUK ÖZDAĞ	MUĞLA	
MEHMET KARAMAN	SAMSUN	

